

32/446(677)2^ex

Toekomstplannen en -wensen van agrariërs in de Blauwe Stad

R.A.F. Nij Bijvank

BIBLIOTHEEK "DE HAFF"
Droevendaalsesteeg 3a
6708 PB Wageningen

Rapport 622

DLO-Staring Centrum, Wageningen, 1998

Wng66053

REFERAAT

Nij Bijvank, R.A.F., 1998. *Toekomstplannen en -wensen van agrariërs in de Blauwe Stad*. Wageningen, DLO-Staring Centrum. Rapport 622. 34 blz. 1 fig.; 16 tab.; 1 ref.

Om een impuls te geven aan een gebied met een achterblijvende economische ontwikkeling is in het Oost-Groningse Oldambt nabij Winschoten het project 'Blauwe Stad' ontwikkeld. Een enquête is uitgevoerd door de Stichting Grondgebruik Noord-Nederland onder de agrariërs die een deel of al hun grond in de Blauwe Stad hebben liggen. Een koppeling is gemaakt met de gegevens van de Grondgebruikersinventarisatie in en rond de Blauwe Stad. De provincie, de Dienst Landelijk Gebied en de Noorderlijke Land- en Tuinbouworganisatie krijgen hiermee een beeld van de toekomstplannen van de agrariërs en de wensen omtrent landinrichting. De 57 onderzochte bedrijven zijn grotendeels akkerbouwbedrijven (21) en graasdierbedrijven (17). In totaal hebben 48 agrariërs meegewerkt aan de enquête. Een eerste indicatie over grondvraag en -aanbod laat zien dat in het gebied direct rond de Blauwe Stad (de schil) een grondtekort ontstaat van 153 ha. Van de 48 agrariërs willen er 37 het bedrijf zeker voortzetten, 29 willen dit doen door het bedrijf te verplaatsen. Wordt het landinrichtingsinstrument ingezet, dan kiest een meerderheid voor een vrijwillige vorm van kavelruil, een kwart geeft de voorkeur aan minder vrijwilligheid maar meer subsidiemogelijkheden

Trefwoorden: agrariërs, bedrijfsbeëindiging, bedrijfsverplaatsing, landinrichting

ISSN 0927-4499

© 1998 DLO Staring Centrum, Instituut voor Onderzoek van het Landelijk Gebied (SC-DLO),
Postbus 125, NL-6700 AC Wageningen.
Tel.: (0317) 474200; fax: (0317) 424812; e-mail: postkamer@sc.dlo.nl

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van DLO-Staring Centrum.

DLO-Staring Centrum aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Projectnummer 7744

[Rapport 622/HM/06-98]

Inhoud

Woord vooraf	7
Samenvatting	9
1 Inleiding	13
2 Huidige situatie	15
2.1 Ligging van de bedrijven	15
2.2 Arealen binnen en buiten de Blauwe Stad	15
2.3 Bedrijfsgebouwen	17
2.4 Bedrijfstype, bedrijfsomvang en bedrijfsoppervlakte	18
2.5 Hoofd- en nevenberoepsbedrijven en leeftijd bedrijfshoofd	18
3 Toekomstperspectief	21
3.1 Bedrijfsopvolging	21
3.2 Bedrijfsbeëindiging	21
3.3 Agrarische nevenactiviteiten en andere nevenactiviteiten	22
4 Wensen met betrekking tot inrichtingsmaatregelen	25
4.1 Bedrijfsverplaatsing	25
4.2 Vervangende grond	27
4.3 Kwaliteitseisen vervangende grond	29
4.4 Wensen omtrent landinrichting	30
Literatuur	33

Woord vooraf

Eind 1997 is door de overheid besloten dat het project de 'Blauwe Stad' uitgevoerd zal worden. In samenwerking met de Provincie Groningen, de Noordelijke Land- en Tuinbouworganisatie, de Dienst Landelijk Gebied en DLO-Staring Centrum heeft de Stichting Grondgebruik Noord-Nederland een enquête opgesteld en afgenomen om te onderzoeken wat de toekomstplannen en -wensen zijn van de boeren die betrokken zijn bij de Blauwe Stad.

Aan het DLO-Staring Centrum is gevraagd om de uitkomsten van de enquête te rapporteren. De Dienst Landelijk Gebied was hiervoor de directe opdrachtgever. Bij de rapportage van de enquête is een koppeling gemaakt met de gegevens zoals die bekend zijn vanuit de Grondgebruikersinventarisatie, die in 1997 door DLO-Staring Centrum in en rondom de Blauwe Stad is uitgevoerd. Hierbij zijn alle hiervoor gelden privacyregels in acht genomen.

Samenvatting

Dit rapport bevat de rapportage van de enquête die is gehouden door de Stichting Grondgebruik Noord-Nederland onder de agrariërs die met een deel, of al hun grond binnen de begrenzing van de Blauwe Stad vallen. Het project de Blauwe Stad omvat de aanleg van een groot meer, woningen, recreatie- en natuurterreinen in het Oost-Groningse Oldambt nabij Winschoten.

De gronden die binnen de begrenzing van de Blauwe Stad vallen zullen hun agrarische functie verliezen en veel bedrijven zullen beëindigd of verplaatst worden. Hierdoor ontstaat een dynamische grondmarkt, die zich ook buiten de grenzen van de Blauwe Stad zal uitstrekken. De grond die agrariërs die beëindigen of verplaatsen buiten de Blauwe Stad hebben zal namelijk vrijkomen. Daarnaast zullen de agrariërs die grond kwijtraken aan de Blauwe Stad, maar die op de huidige plek het bedrijf willen voortzetten vervangende grond willen aankopen.

Op verzoek van de NLTO-Werkgroep Blauwe Stad is daarom onderzocht in hoeverre er bij de agrariërs belangstelling bestaat voor de inzet van het landinrichtings-instrumentarium en wat de toekomstplannen van de betrokken agrariërs zijn. Daartoe is door de Stichting Grondgebruik Noord-Nederland, in samenwerking met de Provincie, de Dienst Landelijk gebied (DLG) en DLO-Staring Centrum een enquête opgesteld die tevens door de Stichting Grondgebruik Noord-Nederland is afgenomen. In een eerder stadium heeft DLO-Staring Centrum een Grondgebruikersinventarisatie (GI) uitgevoerd onder de bedrijven in en direct rondom (aangeduid als 'de schil') de Blauwe Stad. Deze informatie is gekoppeld aan de gegevens uit de enquête.

Van de in totaal 57 agrariërs hebben er acht geweigerd aan de enquête mee te werken. Daarnaast kon één enquête niet gekoppeld worden aan de informatie uit de GI. Dit zal waarschijnlijk geen invloed hebben op de betrouwbaarheid van de enquêteresultaten.

In totaal hebben de bedrijven met grond binnen de begrenzing van de Blauwe Stad 1574 ha grond binnen de begrenzing van de Blauwe Stad en 1897 ha buiten de Blauwe Stad. Iets minder dan de helft (26) van de bedrijven heeft alle grond binnen de begrenzing van de Blauwe Stad. Van vier van deze bedrijven (21 van de 26 bedrijven hebben de enquête ingevuld) ligt het hoofdbedrijfsgebouw wel buiten de Blauwe Stad. Hoewel het bedrijfsgebouw dus wel de buiten de Blauwe Stad valt, worden deze bedrijven volkomen grondloos.

De 57 bedrijven zijn verdeeld in 21 akkerbouwbedrijven, 17 graasdierbedrijven (vnl. melkveehouderij), drie boomkwekerijen, drie varkenshouderijen en drie overige bedrijfstypen. Driekwart van de bedrijven is kleiner dan 50 nge (Nederlandse grootte-eenheid), wat betekent dat er veel kleine bedrijven zijn. De grote bedrijven liggen over het algemeen met het grootste deel van hun grond buiten de Blauwe Stad. In totaal zijn er zes nevenberoepsbedrijven, de rest is een hoofdberoepsbedrijf.

Een schatting van de verhouding tussen grondaanbod en -vraag in de schil komt uit op een grondtekort in de schil van 153 ha. Hierbij is aangenomen dat de bedrijven die hun grond voor meer dan de helft binnen de grenzen van de Blauwe Stad hebben, het bedrijf zullen beëindigen of het bedrijf buiten de schil verplaatsen en dus de grond die ze buiten de Blauwe Stad hebben te koop aanbieden. De bedrijven die minder dan de helft van hun grond binnen de Blauwe Stad hebben zullen het bedrijf voortzetten en de grond die ze kwijtraken aan de Blauwe Stad in de schil willen aankopen.

De uitslag van de enquête maakt duidelijk dat deze rekensom niet zo eenvoudig gemaakt kan worden. Dat heeft te maken met het aantal agrariërs dat in de enquête heeft aangegeven te willen verplaatsen of het bedrijf wil beëindigen.

Van de 48 agrariërs die aan de enquête hebben meegedaan geven 37 aan het bedrijf zeker te willen voortzetten, 6 agrariërs twijfelen nog over voortzetting. Alle te beëindigen bedrijven zijn akkerbouwbedrijven, kleiner dan 150 nge. Op 25 van de bedrijven (meer dan de helft) is echter geen opvolger aanwezig en wordt ook niet meer rekening gehouden met een opvolger. Vroeg of laat zullen ook deze bedrijven zonder opvolger dus te koop aangeboden worden, afhankelijk van de leeftijd van het bedrijfshoofd.

Het aantal agrariërs dat aangeeft het bedrijf te willen verplaatsen bedraagt 29, dat is ruim de helft van alle agrariërs die het bedrijf willen voortzetten. Het betreft zowel agrariërs die met hun grond geheel binnen de begrenzing van de Blauwe Stad vallen als de agrariërs waarvan een deel van hun grond in de Blauwe Stad ligt. Zetten al deze agrariërs hun plannen door, dan zal de mobiliteit op de grondmarkt zeer groot zijn. Opvallend is dat 4 vier agrariërs die geheel binnen de Blauwe Stad liggen aangeven niet te willen verplaatsen. Zeven agrariërs willen het bedrijf verplaatsen naar de schil rond de Blauwe Stad, waarvan 2 agrariërs met al hun grond, en 4 agrariërs met meer dan 50% van hun grond in de Blauwe Stad gelegen zijn. Zeven agrariërs die ook grond buiten de Blauwe Stad hebben geven aan buiten de schil te willen verplaatsen, waarmee hun grond in de schil vrijkomt.

De grondvraag in de schil ontstaat door de bedrijven die op deze plek willen blijven voortbestaan (10 agrariërs) of naar de schil willen verplaatsen (7 agrariërs). Grondaanbod ontstaat door de agrariërs met grond in de schil die willen beëindigen (3 agrariërs) en de agrariërs met grond in de schil die hun bedrijf naar buiten de schil willen verplaatsen (zeven agrariërs). Waarschijnlijk is de vraag naar grond in de schil hierdoor groter dan het aanbod.

Van de 43 agrariërs die met het bedrijf willen doorgaan (één enquêteresultaat ontbreekt) hebben 30 nog geen uitgesproken mening over de vraag of DLG een rol moet gaan spelen bij het zoeken naar vervangende grond. Van de 14 agrariërs die hierover wel een mening hebben gegeven 11 de voorkeur voor aankoop van grond van DLG.

Is de vervangende grond die wordt aangeboden ter compensatie van de gronden binnen de Blauwe Stad minder van kwaliteit, dan willen 27 van de 43 (één enquêteresultaat ontbreekt) agrariërs dit kwaliteitsverschil het liefst gecompenseerd

zien in grond. Dit betekent dat de druk op de grondmarkt nog verder kan toenemen. Zestien bedrijven willen vervangende grond die geschikt is voor de aardappelteelt. Vrijwel alle (40) bedrijven willen dat de vervangende grond gecompenseerd wordt. Dat zal alleen mogelijk zijn wanneer het 'vraag- en aanbodspel' van grond rond de Blauwe Stad (door de overheid) wordt gecoördineerd.

Op de vraag welke vorm van landinrichting de voorkeur geniet geven 25 agrariërs van de 44 agrariërs die hun bedrijf willen voortzetten aan voorkeur te hebben voor een vrijwillige kavelruil met minder mogelijkheden voor subsidies. Elf van deze bedrijven hebben minder dan 50% hun grond in de Blauwe Stad. Veertien agrariërs geven aan voorkeur te hebben voor een minder vrijwillige vorm van landinrichting waarbij uitgebreide mogelijkheden zijn voor subsidies. Van deze bedrijven liggen er 10 met al hun grond binnen de Blauwe Stad. Relatief veel bedrijven hiervan worden verplaatst naar buiten de Blauwe Stad. Vijf bedrijven hebben geen voorkeur voor een bepaalde vorm van landinrichting.

Bedrijven die veel met de Blauwe Stad te maken hebben omdat al hun grond binnen de Blauwe Stad ligt kiezen voor de minder vrijwillige vorm van landinrichting. Dit is logisch, omdat er voor deze bedrijven al weinig meer vrijwillig te kiezen valt.

1 Inleiding

Eind 1997 zijn rijksoverheden, provinciale en gemeentelijke overheden overeen gekomen het project 'Blauwe Stad' De Blauwe Stad te realiseren op het 'Schiereiland van Winschoten': Dit gebied wordt begrensd door de kernen van Winschoten, Beerta, Finsterwolde, Oostwold, Midwolda en Scheemda. De geplande omvang van de Blauwe Stad bestaat uit 800 ha water, 300 ha bos, 350 ha natuur en 1200 tot 1800 te realiseren woningen (Stichting ter ontwikkeling van de Blauwe Stad, i.v.). In het midden van dit gebied, tussen Winschoten in het zuiden en Midwolda-Oostwold in het noorden, bevindt zich het laagst gelegen gedeelte. Hier wordt het grootste deel van het meer gerealiseerd. Het plan voorziet verder in de ontwikkeling van nieuwe natuurgebieden, bos en aan het meer gelegen woningen. Tevens biedt het plan ruimte voor toeristische en recreatieve ontwikkelingen. De ingrijpende functieverandering van het gebied is bedoeld om een impuls te geven aan een gebied met een achterblijvende economische ontwikkeling. Het gebied is nu grotendeels voor landbouw in gebruik. Door dit project zullen de gronden waarop de Blauwe Stad is gepland hun landbouwkundige functie verliezen.

De Dienst Landelijk Gebied Groningen (DLG) heeft aan DLO-Staring Centrum gevraagd de enquête te rapporteren die is gehouden onder de agrariërs die geheel of gedeeltelijk met hun grond binnen de begrenzing van de Blauwe Stad vallen. Hierbij is tevens een koppeling gemaakt met de Grondgebruikersinventarisatie (GI) die eerder door het DLO-Staring Centrum is uitgevoerd (Vos, 1997).

Dit rapport geeft een indruk van de wensen omtrent de inzet van landinrichting van agrariërs die bij de Blauwe Stad betrokken zijn, ten behoeve van de besluitvorming van Gedeputeerde Staten en de Stuurgroep Blauwe Stad hierover. Tevens verschaft de enquête informatie over de toekomstplannen van de betrokken agrariërs. Het is in principe mogelijk nog meer informatie uit de enquête en de GI-gegevens te halen, bijvoorbeeld over de te verwachten grondmarkt of een nadere analyse van de bedrijven die verplaatst willen worden.

Bij de rapportage van de enquête is rekening gehouden met de privacyregels. De antwoorden zijn niet te herleiden tot op het individuele bedrijfsniveau. Hierdoor gaat wel een deel van de informatie verloren en kunnen bijvoorbeeld een aantal interessante 'kruisingen' tussen antwoorden niet gemaakt worden.

De Grondgebruikersinventarisatie is gebruikt om gegevens te verzamelen over de huidige bedrijfssituatie van de betrokken bedrijven, zoals bedrijfsgrootte, bedrijfstype en de ligging van de grond van de bedrijven.

Bij de rapportage van de enquête is een onderscheid gemaakt tussen de bedrijven die al hun grond, de bedrijven die meer dan 50% van hun grond, en de bedrijven die minder dan 50% van hun grond in de Blauwe Stad hebben liggen. Voor elk van deze groepen bestaat een verschillende Ausgangssituatie, ervan uitgaande dat alle gronden die binnen de Blauwe Stad liggen hun landbouwkundige functie verliezen.

In totaal vallen 58 agrariërs met een deel van of al hun grond binnen de begrenzing van de Blauwe Stad. Aan deze personen is gevraagd of zij hun medewerking wilden verlenen aan de enquête. Hierbij zat één 'dubbeltelling', omdat een echtpaar als twee aparte grondgebruikers waren onderscheiden. Zij hebben slechts één enquête ingevuld. Zeven agrariërs hebben geweigerd aan de enquête mee te werken, één agrariër was ten tijde van de afname van de enquête niet bereikbaar.

Van de 'weigeraars' gaf één agrariër als reden dat hij het niet eens was met de komst van de Blauwe Stad, twee weigerden medewerking om strategische redenen (b.v. onderhandelingspositie niet bloot geven). Vier gaven nog andere redenen voor hun weigering om mee te werken. In totaal zijn 49 enquêtes ingevuld. Tabel 1 geeft een samenvatting.

Tabel 1 Aantal agrariërs dat wel en niet heeft meegewerkt aan de enquête per groep

Groep	Wel meewerking	Geen meewerking			Geen contact kunnen leggen	Dubbel-telling
		tegen komst Blauwe Stad	strategische redenen	overige redenen		
Minder dan 50% van de grond	18	-	-	3		
Meer dan 50% van de grond	10	-	-	-		
100% van de grond	21	1	2	1	1	1
Totaal	49	1	2	4	1	1
	58					

De 'weigeraars' zijn gelijkmatig verdeeld over de bedrijven die geheel of voor minder dan 50% hun grond in de Blauwe Stad hebben liggen, waarschijnlijk zal dit geen grote invloed hebben op de betrouwbaarheid van de enquêteresultaten.

Van deze bedrijven zijn wel de gegevens uit de GI bekend. Eén bedrijf uit de enquête kon echter niet gecombineerd worden met de resultaten van de GI, omdat het in de enquête opgenomen GI-nummer waarschijnlijk niet juist is. Informatie uit de GI is daarom voor 57 bedrijven beschikbaar. De combinatie van GI-gegevens en de enquête is daarom voor 48 bedrijven beschikbaar.

Hoofdstuk 2 beschrijft de huidige landbouwkundige- en bedrijfsstructuur in het gebied. Hoofdstuk 3 beschrijft het toekomstperspectief van de agrariërs in de Blauwe Stad, aan de hand van gegevens over bedrijfsopvolging, aangegeven bedrijfsbeëindigingen, en de ontwikkeling van agrarische nevenactiviteiten. In hoofdstuk 4 staat beschreven in hoeverre er bij de agrariërs behoefte is aan de inzet van verschillende vormen van inrichtingsmaatregelen.

2 Huidige situatie

In dit hoofdstuk wordt de huidige situatie van de betreffende landbouwbedrijven beschreven. Achtereenvolgens wordt de ligging van de bedrijven, de arealen landbouwgrond binnen en buiten de Blauwe Stad, de ligging van de bedrijfsgebouwen, het bedrijfstype, de bedrijfsgrootte en -omvang, de verhouding hoofd- en nevenberoepsbedrijven, en de leeftijd van de agrariërs besproken.

2.1 Ligging van de bedrijven

Figuur 1 geeft een kaartbeeld van grondgebruikerssituatie in de Blauwe Stad. Zowel de begrenzing van het gebied dat in de toekomst de Blauwe Stad moet gaan vormen als het omliggende gebied waarvoor een grondgebruikersinventarisatie is uitgevoerd (aangeduid als 'de schil') is weergegeven.

Op de kaart staan de kavels aangegeven van alle bedrijven die grond binnen de Blauwe Stad hebben. Van deze bedrijven staat zowel de grond binnen als buiten de Blauwe Stad weergegeven op de kaart. In tabel 1 staan de bijbehorende oppervlakten. Uit de ligging van de bedrijfsgebouwen en de huisbedrijfskavels (de huiskavel met aanliggende kavels) is te zien dat de grens van de Blauwe Stad zodanig is gekozen dat met name aan de oostkant van het gebied een aantal bedrijfsgebouwen net buiten de Blauwe Stad vallen, maar de huisbedrijfskavels erbinnen. Voor deze bedrijven zal het moeilijk zijn hun bedrijf op deze plek te continueren.

In de Blauwe Stad liggen enkele kleine kavels van 'buitenblokkers', dat wil zeggen grond van bedrijven die met hun bedrijfsgebouw buiten 'de schil' van de Blauwe Stad zijn gelegen. Omgekeerd is het niet bekend hoeveel grond van de bedrijven in 'de schil' buiten dit gebied ligt. Naar verwachting gaat het hier niet om grote oppervlakten.

2.2 Arealen binnen en buiten de Blauwe Stad

Bij de rapportage van deze enquête is onderscheid gemaakt tussen de bedrijven die met minder dan de helft van hun grond in de Blauwe Stad liggen, de bedrijven die met meer dan de helft van hun grond in de Blauwe Stad liggen en de bedrijven die geheel in de Blauwe Stad liggen. Tabel 2 geeft aan welke oppervlakte grond de drie groepen bedrijven binnen en buiten de Blauwe Stad hebben.

Overzichtskaart grondgebruikers Blauwe Stad

Legenda:

- Bedrijfsgebouw van groot bedrijf
- ★ bedrijfsgebouw van klein bedrijf
- Grond van binnenbloedbedrijven
- Grond van buitenbloedbedrijven
- ▨ Huisbedrijfskavel
- Gebiedsgrens onderzoeksgebied
- Gebiedsgrens Blauw Stad
- Kavelgrens

Fig. 1 Overzichtskaart grondgebruikers van Blauwe Stad

0 0.5 1 1.5 2 2.5 3 3.5KM

Tabel 2 Aantal bedrijven, oppervlakte van grond en bedrijfsligging per groep

	Aantal bedrijven (tussen haakjes aantal bedrijven dat heeft meegewerkt aan de enquête)	Oppervlakte grond in de Blauwe Stad (ha)	Oppervlakte grond buiten de Blauwe Stad (ha)	Aantal bedrijven naar ligging hoofdbedrijfsgebouw		
				in Bl. Stad	grenst aan Bl. Stad	buiten Bl. Stad
Minder dan 50% van de grond	21 (18)	418	1614	3	1	14
Meer dan 50% van de grond	10 (10)	442	283	17	3	1
100% van de grond	26 (21)	714		24	7	18
Totaal	57 (49)	1574¹	1897	49		

¹ Het verschil in oppervlakte met de geplande Blauwe Stad (1450 ha, zie inleiding) ontstaat doordat de huidige en de nieuwe oppervlakten aan bebouwing niet benoemd zijn.

Van de 49 geënquêteerde bedrijven hebben er 21 alle grond binnen de Blauwe Stad liggen. Deze bedrijven zullen geheel moeten wijken voor de Blauwe Stad. Uit de enquête wordt duidelijk in hoeverre de agrariërs ook zelf reeds aangeven of zij hun bedrijf willen beëindigen (H 3) of verplaatsen (H 4).

De overige 28 bedrijven hebben een deel van hun grond in en een deel van hun grond buiten de Blauwe Stad liggen. Beëindigen deze agrariërs hun bedrijfsvoering of verplaatsen zij hun bedrijf buiten de schil rond de Blauwe Stad, dan komt deze grond vrij voor compensatie. Willen zij doorgaan met hun bedrijf, dan zullen zij gecompenseerd moeten worden voor de grond die zij kwijtraken aan de Blauwe Stad (wanneer zij ten minste willen worden gecompenseerd in grond, zie hoofdstuk 4).

Uitgaande van het vertrek van bedrijven die met meer dan de helft van hun grond in de Blauwe Stad liggen komt 283 ha grond vrij in de schil. Willen de bedrijven met minder dan de helft van hun grond in de Blauwe Stad hun bedrijf voortzetten met dezelfde omvang, dan zouden zij voor 418 ha gecompenseerd moeten worden in de schil. Dit levert dus een grondtekort op van 135 ha.

2.3 Bedrijfsgebouwen

In totaal vallen 24 hoofdbedrijfsgebouwen binnen de begrenzing van de Blauwe Stad. Bij de meeste bedrijven ligt alle grond binnen de Blauwe Stad, 7 van deze bedrijven hebben ook grond buiten de Blauwe Stad, waarvan 3 meer dan de helft van hun grond. Omdat deze bedrijven geheel van hun grond worden afgesneden, zal met name wanneer het melkveehouderijen betreft, voortzetting van het bedrijf sterk bemoeilijkt worden. Zeven bedrijven waarvan het hoofdbedrijfsgebouw in de Blauwe Stad valt, hebben neven- en bijgebouwen buiten de Blauwe Stad.

Vier bedrijven liggen zelf nog wel buiten de Blauwe Stad, maar alle grond ligt binnen de Blauwe Stad. Willen deze bedrijven blijven bestaan, dan zullen ze of gecompenseerd moeten worden in de directe nabijheid van hun bedrijf, of geheel naar een andere locatie moeten verplaatsen.

2.4 Bedrijfstype, bedrijfsomvang en bedrijfsoppervlakte

De verscheidenheid aan bedrijfstypen is groot bij de bedrijven die alle grond in de Blauwe Stad hebben liggen (tabel 3). Het grootste deel bestaat uit akkerbouw- en graasdierbedrijven, maar daarnaast liggen in de Blauwe Stad 3 boomkwekerijen en 3 varkensbedrijven en 2 'overige' bedrijven met een combinatie van gewassen. De bedrijven die ook grond buiten de Blauwe Stad hebben zijn minder divers. Het zijn vrijwel allemaal akkerbouw en graasdierbedrijven.

De bedrijven met alle grond in de Blauwe Stad zijn gemiddeld kleiner dan de bedrijven die ook grond buiten de Blauwe Stad hebben. Van de bedrijven met minder dan 50% van hun grond in de Blauwe Stad zijn er 9 groter dan 50 nge, tegenover slechts 1 bedrijf met 100% in de Blauwe Stad.

Tabel 3 Aantal bedrijven naar type en omvang per groep

Groep	Aantal bedrijven naar bedrijfstype					Aantal bedrijven naar bedrijfsomvang (in nge ¹)		
	akkerbouw	graasdier	Boomkwekerij	varkens	Overig	0-10	10-50	50-150
Minder dan 50% van de grond	14	7	-	-	-	3	9	9
Meer dan 50% van de grond	6	3	-	-	1	1	7	2
100% van de grond	11	7	3	3	2	11	14	1
	31	17	3	3	3	15	30	12
Totaal	57					57		

¹ nge = Nederlandse grootte-eenheid. 1 nge = 3,13 sbe (standaardbedrijfseenheid)

De bedrijven die geheel in de Blauwe Stad liggen zijn met name de kleinere bedrijven (tabel 4). Van de 26 bedrijven die voor 100% in de Blauwe Stad liggen zijn er 24 kleiner dan 50 ha en daarvan zijn er 12 zelfs kleiner dan 25 ha. De grote bedrijven liggen vooral buiten de schil en hebben slechts een klein deel van hun grond binnen de begrenzing van de Blauwe Stad.

Tabel 4 Aantal bedrijven naar oppervlaktecategorie per groep

Groep	Aantal bedrijven naar oppervlaktecategorie			
	0-25 ha	25-50 ha	50-100 ha	> 100 ha
Minder dan 50% van de grond	2	3	9	7
Meer dan 50% van de grond	-	3	5	2
100% van de grond	12	12	2	-
	14	18	16	9
Totaal	57			

2.5 Hoofd- en nevenberoepsbedrijven en leeftijd bedrijfshoofd

Het aantal nevenberoepsbedrijven is slechts 6. Drie nevenberoepsbedrijven liggen geheel in de Blauwe Stad, 3 bedrijven hebben de grond voor minder dan 50% in de Blauwe Stad (tabel 5).

De bedrijven die geheel binnen de Blauwe Stad liggen moeten in ieder geval verplaatsen of beëindigen. De hoofdberoepsbedrijven met een deel van hun grond in de Blauwe Stad zullen, willen zij hoofdberoepsbedrijf blijven op de locatie die ze nu hebben, waarschijnlijk in grond gecompenseerd willen worden. Nevenberoepsbedrijven kunnen het verlies aan grond (en dus inkomen) eventueel opvangen door zich meer toe te leggen op het nevenberoep.

De leeftijdsopbouw van de bedrijfshoofden verschilt niet veel tussen de bedrijven met grond binnen en buiten de Blauwe Stad (van 47 van de 58 bedrijfshoofden is de leeftijd bekend). Vierendertig van de 57 bedrijfshoofden benne ouder dan 50 jaar. Bij de bedrijven die volledig in de Blauwe Stad liggen komen relatief weinig 60-plussers voor.

Tabel 5 Aantal hoofd- en nevenberoepsbedrijven per groep

Groep	Hoofdberoeps- bedrijven	Nevenberoepsbedrijven	Bedrijven naar leeftijd bedrijfshoofd		
			30-49	50-59	≥ 60
Minder dan 50% van de grond	18	3	7	9	5
Meer dan 50% van de grond	10	-	4	3	3
100% van de grond	23	3	12	9	5
	51	6	23	21	13
Totaal	57		57		

3 Toekomstperspectief

Dit hoofdstuk behandelt de uitslagen van enquête voor zover die betrekking hebben op het toekomstperspectief voor de bedrijven. Het gaat daarbij om de opvolgingssituatie van de bedrijven, de vragen rond bedrijfsbeëindiging en de animo onder de agrariërs voor het beginnen van nevenactiviteiten.

3.1 Bedrijfsopvolging

Tabel 6 geeft tweemaal de opvolgingssituatie op de bedrijven. Bij de eerste kolom is die afgeleid uit de landbouwtelling (zie toelichting), de tweede kolom geeft het antwoord uit de enquête. De afgeleide opvolgingssituatie schetst een wel heel somber beeld van het aantal opvolgers. In slechts 3 bedrijven is er sprake van meewerkende kinderen voor meer dan 20 uren per week. Uit het antwoord in de enquête blijkt dat voor 29 van de 48 agrariërs die hebben meegewerkt aan de enquête aangegeven dat een bedrijfsopvolger aanwezig is.

3.2 Bedrijfsbeëindiging

Vijf agrariërs hebben aangegeven dat zij het bedrijf willen beëindigen (zie tabel 6). Twee daarvan liggen geheel binnen de begrenzing van de Blauwe Stad. Op deze bedrijven zal iemand blijven wonen na beëindiging van het bedrijf. Zes agrariërs zijn nog onzeker over voortzetting van het bedrijf, de overige 37 agrariërs willen het bedrijf voortzetten. Vijftien bedrijven die geheel in de Blauwe Stad liggen willen het bedrijf voortzetten. Voor deze bedrijven zal dus een andere locatie moeten worden gezocht.

Tabel 6 Aantal bedrijven naar opvolgingssituatie en bedrijfsbeëindiging per groep

Groep	Aantal bedrijven met opvolger (landbouwtelling) ¹	Aantal bedrijven met opvolger (enquête)	Aantal bedrijven zonder opvolger, waarbij toch rekening wordt gehouden met een opvolger	Aantal bedrijven dat beëindigd zal worden			Aantal bedrijven waar iemand zal blijven wonen na beëindiging
				Ja	weet niet	nee	
Minder dan 50% van de grond	-	12	1	3	1	14	2
Meer dan 50% van de grond	2	8	1	0	1	8	0
100% van de grond	1	9	2	2	4	15	2
Totaal	3	29	4	5	6	37	4
				48			

¹ Alle bedrijven met meewerkende kinderen voor meer dan 20 uur per week.

Bij een nadere analyse van de 11 bedrijven die beëindigd zullen worden of waar bedrijfsbeëindiging onzeker is, blijkt op 2 van deze bedrijven een opvolger (zoals geantwoord is in de enquête) aanwezig te zijn. Op de overige bedrijven is geen opvolger aanwezig. Bij de bedrijven die voortgezet worden is op 26 van de 37 bedrijven een opvolger aanwezig, daarnaast wordt op 4 bedrijven nog rekening gehouden met een opvolger.

Alle bedrijven die beëindigd zullen worden zijn akkerbouwbedrijven die kleiner zijn dan 150 nge. De bedrijfsoppervlakte van deze bedrijven is kleiner dan 100 ha. Van de graasdierbedrijven zijn 3 onzeker over bedrijfsvoortzetting, de overige willen blijven voortbestaan. De overige bedrijven (vnl. varkenshouderijen en boomteeltbedrijven) willen bijna allemaal hun bedrijf voortzetten. Eén bedrijf twijfelt nog.

De grotere bedrijven willen meestal hun bedrijf voortzetten, maar ook bijna 28 van de 48 bedrijven kleiner dan 150 nge bedrijven wil zeker doorgaan.

Kijken we nog specifiek naar de bedrijfsoppervlakte, dan zien we dat het niet alleen de zeer kleine bedrijven zijn die willen beëindigen. Van de elf bedrijven kleiner dan 25 ha willen er acht zeker doorgaan, slechts één bedrijf zal met zekerheid beëindigd worden. Alleen bij de bedrijven die groter zijn dan 100 ha is het aantal beëindigers relatief duidelijk kleiner.

Tabel 7 Aantal bedrijven dat voortgezet zal worden naar bedrijfstype en bedrijfsgrootte

Groep	Bedrijfstype			Bedrijfsgrootte			Bedrijfsoppervlakte			
	akker- bouw	graas- dieren	overig	< 50 nge	50 -150 nge	> 150 nge	0-25 ha	25-50 ha	50-100 ha	> 100 ha
Bedrijf voortzetten	19	10	7	6	22	8	8	10	10	8
Voortzetting onzeker	3	3	1	3	2	2	2	3	1	1
Bedrijf beëindigen	5	0	0	3	2	0	1	2	2	0

3.3 Agrarische nevenactiviteiten en andere nevenactiviteiten

Het animo voor het ontwikkelen van agrarische nevenactiviteiten is bij 11 van de 43 agrariërs die hun bedrijf zeker of misschien willen voortzetten aanwezig (tabel 8). Tien agrariërs geven aan andere nevenactiviteiten te willen ontwikkelen. Eén agrariër heeft niet geantwoord op de vraag naar andere nevenactiviteiten.

Kijken we naar de ideeën omtrent nevenactiviteiten tegen het percentage grond dat de bedrijven in de Blauwe Stad hebben liggen, dan blijkt vooral de agrariërs met minder dan de 50% van hun grond in de Blauwe Stad relatief meer denken aan de ontwikkeling van agrarische nevenactiviteiten. Agrariërs met meer dan 50% van hun grond of al hun grond in de Blauwe Stad neigen meer naar het ontwikkelen van andere nevenactiviteiten (die door bedrijfsverplaatsing mogelijk op een geheel andere plek ontwikkeld zou kunnen worden).

Opvallend is tevens dat de agrariërs sterk twijfelen over het ontwikkelen van agrarische nevenactiviteiten en veel meer uitgesproken (negatief) zijn over andere nevenactiviteiten.

Zoals gezegd zijn de andere nevenactiviteiten vooral populair bij de agrariërs die geheel in de Blauwe Stad liggen. Willen deze bedrijven intensieve veehouderij beginnen, dan zullen zij moeten verplaatsen. Bosbouw als nevenactiviteit is niet uitgesloten, omdat in de Blauwe Stad ook de ontwikkeling van 300 ha bos is opgenomen.

Tabel 8 Aantal bedrijven met animo voor ontwikkeling van nevenactiviteiten per groep

Groep	Agrarische nevenactiviteiten			Andere nevenactiviteiten					
	ja	weet niet	nee	bosbouw	intensieve veehoud.	(parttime) loondienst	overig	weet niet	nee
Minder dan 50% van de grond	5	8	2	0	0	1	3	1	9
Meer dan 50% van de grond	3	7	0	0	1	1	1	0	7
100% van de grond	3	12	4	1	3	3	0	2	10
Totalen	11	17	6	1	4	5	4	3	26
	44			43					

Het zijn vooral de grotere akkerbouwers die aangeven agrarische nevenactiviteiten te willen ontwikkelen (tabel 9). Dit is niet zo verwonderlijk omdat akkerbouwbedrijven in het algemeen meer flexibel in hun bedrijfsvoering zijn dan graasdierbedrijven en ook in het verleden vaak agrarische nevenactiviteiten hebben ontwikkeld. Wel twijfelt 9 van de 13 graasdierhouders over het ontwikkelen van agrarische nevenactiviteiten. Akkerbouwers geven vaker aan andere nevenactiviteiten te willen ontwikkelen. De twijfelaars erbij gerekend gaat het om de helft van het aantal akkerbouwers, tegen eenderde van het aantal graasdierhouders. Van de 9 akkerbouwers denken er 3 aan een (parttime) dienstverband naast het bedrijf, 2 denken aan varkenshouderij en één aan bosbouw als nevenactiviteit.

Opvallend is dat de agrariërs van de overige bedrijfstypen (vnl. boomteeltbedrijven en varkenshouderijbedrijven) sterk twijfelen voor wat betreft het ontwikkelen van agrarische nevenactiviteiten, terwijl zij een uitgesproken mening hebben over de andere nevenactiviteiten.

De ontwikkeling van agrarische nevenactiviteiten staat relatief meer in de belangstelling van de grote bedrijven, terwijl de ontwikkeling van andere nevenactiviteiten (waaronder bosbouw en varkenshouderij!) meer in de belangstelling staan van de kleinere bedrijven.

Tabel 9 Aantal bedrijven naar ontwikkeling van nevenactiviteiten per bedrijfstype en bedrijfs-groottesklasse (n=25)

		Bedrijfstype			Bedrijfs-grootte		
		akkerbouw	graasdieren	overig	< 50 nge	50-150 nge	> 150 nge
Agrar. nevenact.	Ja	10	1	-	3	3	5
	Weet niet	9	9	8	5	17	4
	Nee	3	3	-	1	4	1
Andere nevenact.	Ja	9	3	2	6	5	3
	Weet niet	2	1	-	1	2	-
	nee	11	8	6	2	17	6

4 Wensen met betrekking tot inrichtingsmaatregelen

Naast het verkrijgen van inzicht in de toekomstplannen is de tweede belangrijke doelstelling om inzicht te krijgen in de wensen onder de agrariërs voor inrichtingsmaatregelen / landinrichting. Door de komst van de Blauwe Stad zal er in ieder geval een (tijdelijke) drukte heersen op de grondmarkt in en rond de Blauwe Stad. Vrijwel alle grond die gelegen is in de Blauwe Stad zal naar verwachting een niet-agrarische bestemming krijgen en veel agrariërs zullen het bedrijf dan ook moeten beëindigen. Zoals in hoofdstuk 2 reeds is uiteengezet ontstaat er hierdoor een grondvraag en een grondaanbod in de schil rond de Blauwe Stad. Landinrichting kan een instrument zijn om hierbij in te zetten.

Achtereenvolgens worden in dit hoofdstuk de wensen rondom bedrijfsverplaatsing, de vraag naar vervangende grond en de voorkeur voor typen van landinrichting behandeld.

4.1 Bedrijfsverplaatsing

Negenentwintig van de 43 agrariërs die het bedrijf willen voortzetten geven aan het bedrijf te willen verplaatsen (tabel 10). De meeste hiervan liggen in de Blauwe Stad. Opvallend is dat 4 agrariërs die met hun gehele bedrijf in de Blauwe Stad liggen aangeven dat zij niet willen verplaatsen. Van de groep bedrijven die geheel binnen de Blauwe Stad vallen en willen verplaatsen, geven de meeste aan buiten de schil een nieuw bedrijf te willen beginnen. Twee agrariërs geven aan het liefst in de schil een nieuw bedrijf te beginnen, wat vanwege de te verwachten grondvraag in de schil problematisch zal zijn.

Zoals in hoofdstuk twee reeds is gesuggereerd geven, bijna alle agrariërs die meer dan de helft van hun grond in de Blauwe Stad hebben, aan hun bedrijf te willen verplaatsen. De in hoofdstuk 2 berekende grondpot in de schil zal dus grotendeels vrijkomen mits deze agrariërs buiten de schil een nieuw bedrijf beginnen. Vier agrariërs geven echter aan het liefst in de schil een nieuw bedrijf te willen beginnen.

Duidelijk is dat van de bedrijven waarvan minder dan 50% van de grond binnen de Blauwe Stad ligt veel minder agrariërs aangeven hun bedrijf te willen verplaatsen. Van deze bedrijven geven vijf agrariërs aan hun bedrijf te willen verplaatsen. Drie daarvan zouden het liefst een nieuw bedrijf opstarten in de schil.

Op 5 van de 29 bedrijfswoningen zal iemand blijven wonen na bedrijfsverplaatsing. Dat betekent dat veel woningen te koop aangeboden zullen worden en dat naast de mobiliteit op de grondmarkt, ook op de (agrarische) huizenmarkt veel verhandeld zal worden. Dit zal overigens in het niet vallen bij het vraag- en aanbod'spel' dat zal ontstaan nadat de nieuw te bouwen woningen in de Blauwe Stad zijn gerealiseerd. Wel behoren bij de van oorsprong veelal agrarische woningen allerlei bijgebouwen, die een nieuwe bestemming kunnen krijgen bij realisering van de Blauwe Stad.

Binnen de begrenzing van de Blauwe Stad liggen 24 hoofdbedrijfsgebouwen, waarvan er 17 behoren bij bedrijven waarvan ook alle grond binnen de grenzen van de Blauwe Stad ligt.

Tabel 10 Aantal bedrijven naar bereidheid tot bedrijfsverplaatsing per groep

Groep	Aantal agrariërs die bedrijf willen verplaatsen		Aantal agrariërs dat aangeeft te willen verplaatsen naar voorkeurslocatie bedrijven			Aantal bedrijven waar iemand blijft wonen na bedrijfsverplaatsing	Aantal bedrijven met hoofdbedrijfsgebouw in Blauwe Stad
	Ja	nee	nabij Blauwe Stad (schil)	Oldambt	elders of geen voorkeur		
Minder dan 50% van de grond	5	9	3	1	1	2	3
Meer dan 50% van de grond	9	1	4	2	3	1	4
100% van de grond	15	4	2	4	9	2	17
Totaal	29	14	9	7	13	5	24
	43		29				

De verschillen tussen de typen bedrijven die willen verplaatsen is niet heel groot (tabel 11). De animo voor bedrijfsverplaatsing is onder akkerbouwers minder groot dan bij de graasdierhouders. Opvallend is dat 14 van de 28 agrariërs die willen verplaatsen het liefst naar een bestemming 'ver weg' of geen voorkeur voor een bestemming voor het nieuwe bedrijf hebben dan dat zij in de buurt van de Blauwe Stad of het Oldambt blijven.

Het aantal bedrijven dat niet wil verplaatsen bevat relatief iets meer grote dan kleine bedrijven, maar dat kan te maken hebben met de oververtegenwoordiging van de kleine bedrijven die geheel of voor meer dan de helft in de Blauwe Stad liggen (zie tabel 3). Meest opvallend is dat 9 van 11 bedrijven die willen verplaatsen naar elders of geen voorkeur hebben voor de plek waar zij een nieuw bedrijf willen vestigen, tot de 'middengrote' bedrijven behoort.

Tabel 11 Aantal gewenste bedrijfsverplaatsingen naar bedrijfstype en bedrijfsgrootte

	Bedrijfstype ¹			Bedrijfsgrootte		
	akkerbouw	graasdieren	overig	< 50 nge	50-150 nge	>150 nge
Niet verplaatsen	8	3	3	3	6	5
Nabij Blauwe Stad	5	3	1	2	4	3
Naar Oldambt	1	2	2	2	3	-
Naar elders of geen voorkeur	7	5	2	1	9	1

¹ Aantal te verplaatsen bedrijven is hier in totaal 28, omdat één enquête niet aan GI-resultaten gekoppeld kon worden (zie hoofdstuk 1)

De interesse in agrarische nevenactiviteiten verschilt niet veel tussen de agrariërs die hun bedrijf willen verplaatsen en de agrariërs die dat niet willen. Wel is het animo voor andere nevenactiviteiten bij de agrariërs die hun bedrijf willen verplaatsen veel groter dan bij de agrariërs die hun bedrijf op de huidige plek voortzetten.

Wel blijft er op 5 van de 29 bedrijven die verplaatsen iemand wonen op het huidige adres (zie tabel 10) en wordt op al deze bedrijven aangegeven dat interesse bestaat om agrarische of andere nevenactiviteiten te ontwikkelen. Onduidelijk uit de enquête is of dat nu gebeurt op de nieuwe locatie of door de personen die op de huidige locatie blijven wonen. Drie geënquêteerden gaven aan niet-agrarische activiteiten te willen ontwikkelen. Die zouden dus mogelijk op de huidige locatie ontwikkeld kunnen worden.

4.2 Vervangende grond

Geen enkel bedrijf heeft in de enquête aangegeven het bedrijf in verkleinde vorm te willen voortzetten. Zes bedrijven twifelen over of zij vervangende grond willen aankopen. De rest van de agrariërs geeft aan dat zij vervangende grond willen voor de grond die zij kwijtraken aan de Blauwe Stad.

Evenals bij de bedrijfsverplaatsing nemen ook hier de bedrijven die met hun grond geheel in de Blauwe Stad gelegen zijn een bijzondere positie in (tabel 12). De bedrijven die hebben aangegeven dat hun bedrijf verplaatst moet worden naar een locatie buiten de schil ('Oldambt' en 'elders') geven logischerwijs ook aan dat de vervangende grond buiten de schil gelegen moet zijn.

Drie bedrijven die alle grond en het hoofdbedrijfsgebouw in de Blauwe Stad hebben liggen geven aan het bedrijf niet te willen verplaatsen en alle vervangende grond het liefst in de schil rond de Blauwe Stad te gelokaliseerd willen zien. Deze bedrijven willen dus van de huidige locatie in de Blauwe Stad op afstand van hun grond hun bedrijf voortzetten. Daarnaast zijn er nog 3 bedrijven met alle grond in de Blauwe Stad die ook alle vervangende grond het liefst in de schil gelokaliseerd zien, maar met het bedrijf reeds buiten de Blauwe Stad liggen of het bedrijf willen verplaatsen. Dit betekent dat voor 6 bedrijven voor de totale oppervlakte van het bedrijf vervangende grond moet worden aangekocht in de schil. Het zal gezien een eerste schatting over de gronddruk in de schil (zie hoofdstuk 2) niet mogelijk zijn om 6 totale bedrijven in de schil te plaatsen.

Deze redenering geldt in mindere mate ook voor de bedrijven die met meer dan 50% van hun grond in de Blauwe Stad liggen. De agrariërs die hebben aangegeven het bedrijf buiten de schil te willen verplaatsen, hebben ook aangegeven de vervangende grond buiten de schil te willen hebben (tabel 12). Vijf bedrijven willen het liefst vervangende grond in de schil. Bij één van deze bedrijven ligt ook het hoofdbedrijfsgebouw in de schil (en heeft de agrariër aangegeven het bedrijf te willen verplaatsen) en moeten dus ook de woning en bedrijfsgebouwen worden verplaatst. Vier van deze bedrijven liggen al wel in de schil. Hiervan hebben drie agrariërs aangegeven het bedrijf te willen verplaatsen.

Van de 14 bedrijven die met minder dan 50% van hun grond in de Blauwe Stad zijn gelegen, geven 12 bedrijven aan de vervangende grond het liefst in de schil gelokaliseerd te zien (tabel 12). Drie van deze bedrijven liggen met hun hoofd-

bedrijfsgebouw in de Blauwe Stad, waarvan twee hebben aangegeven het bedrijf te willen verplaatsen.

Van de twee bedrijven die de vervangende grond buiten de schil willen heeft er één geen voorkeur voor een bepaalde plek en één geeft het Oldambt op als favoriete plek voor vervangende grond. Opvallend is dat deze laatste agrariër heeft aangegeven het bedrijf (in de schil gelegen) niet te willen verplaatsen.

De meeste agrariërs twijfelen over de wijze waarop zij vervangende grond willen aankopen. Slechts 3 agrariërs geven aan zonder overheidsbemoeienis vervangende grond te willen aankopen en 11 agrariërs geven aan de grond te willen aankopen van de Dienst Landelijk Gebied (DLG). Van deze laatste groep liggen 5 bedrijven geheel met hun grond in de Blauwe Stad. Met name deze groep zal niet geheel gecompenseerd kunnen worden in de schil.

Het zal van de keuze van de grote groep twijfelaars (30 agrariërs) afhangen of de meerderheid van de agrariërs een rol voor DLG weggelegd ziet bij het zoeken naar vervangende grond. Gezien de verhouding tussen de agrariërs die wel reeds een keuze hierin gemaakt hebben, zal een meerderheid van de agrariërs waarschijnlijk het liefst de grond aankopen van DLG.

Tabel 12 Aantal bedrijven naar wijze van voortzetting bedrijf per groep

Groep	Vooeurslocatie vervangende grond			Wijze van voortzetting bedrijf		
	nabij Blauwe Stad (in schil)	Oldambt	elders of geen voorkeur	vervangende grond zelf aankopen	vervangende grond aankopen van Blauwe Stad (DLG)	twijfel over (wijze van) aankoop vervangende grond ¹
Minder dan 50% van de grond	12	1	1	1	5	9
Meer dan 50% van de grond	5	2	3	1	1	8
100% van de grond	6	4	9	1	5	13
Totaal	23	7	13	3	11	30
	43			43		

¹ Zowel de bedrijven die twijfelen over de aankoop van vervangende grond (6 bedrijven) als de bedrijven die twijfelen over hoe ze de vervangende grond willen aankopen (24 bedrijven)

De agrariërs die zelf de vervangende grond willen aankopen zijn akkerbouwers met een bedrijf kleiner dan 50 nge (tabel 13). De melkveehouders en overige agrariërs voelen relatief veel voor aankoop van DLG, hoewel ook hier de grootste groep daar nog geen uitgesproken mening over heeft. Ook bij de grotere bedrijven is een relatieve voorkeur voor aankoop van DLG, maar ook hier twijfelt de grootste groep.

Tabel 13 Aantal bedrijven naar wijze aankoop van vervangende grond per bedrijfstype- en bedrijfsgrootteklasse

	Bedrijfstype			Bedrijfsgrootte		
	akkerbouw	graasdieren	overig	< 50 nge	50-150 nge	>150 nge
Vervangende grond zelf aankopen	3	-	-	3	-	-
Vervangende grond aankopen van DLG	3	4	4	1	6	4
Twijfel over (wijze van) aankoop vervangende grond ¹	16	9	2	3	18	6

¹ Zowel de bedrijven die twijfelen over de aankoop van vervangende grond (6 bedrijven) als de bedrijven die twijfelen over hoe ze de vervangende grond willen aankopen (24 bedrijven)

4.3 Kwaliteitseisen vervangende grond

Zevenentwintig van de 43 agrariërs die het bedrijf willen voortzetten zien een mogelijk kwaliteitsverschil van vervangende grond het liefst vergoed zien in grond (tabel 14). Dit betekent een extra druk op de grondmarkt rond de Blauwe Stad. Van de agrariërs die geheel binnen de Blauwe Stad liggen willen relatief veel het kwaliteitsverschil vergoed zien in geld. Slechts weinig agrariërs kiezen voor kavelaanvaardingswerken of een combinatie van voorgaande instrumenten. Twee agrariërs geven aan niet akkoord te zullen gaan met grond van mindere kwaliteit (zonder dat deze keuzemogelijkheid in de enquête was aangegeven).

Tabel 14 Aantal bedrijven naar wensen omtrent vervangende grond per groep

Groep	Aantal bedrijven naar wijze vergoeding kwaliteitsverschil					Aantal bedrijven naar wens dat vervangende grond geschikt is voor aardappelteelt			Aantal bedrijven naar wens voor concentratie van vervangende grond	
	geld	kavelaanvaardingswerken	grond	combinatie	kwaliteitsverlies niet acceptabel	ja	maakt niet uit	nee	ja	nee
Minder dan 50% van de grond	1	1	11		1	3	4	7	14	
Meer dan 50% van de grond	1	-	5	2	1	4	1	5	9	1
100% van de grond	5	1	11	2		9	4	6	17	2
Totaal	7	2	27	4	2	16	9	18	40	3
	43					43			43	

Zestien van de 43 agrariërs wensen vervangende grond die geschikt is voor de teelt van aardappelen. Ruim de helft hiervan zijn akkerbouwbedrijven, maar ook de niet-akkerbouwbedrijven (met name graasdier- en varkensbedrijven die waarschijnlijk in de huidige situatie al een deel grond voor de aardappelteelt bestemd hebben) willen grond die geschikt is voor de teelt van fabrieksaardappelen. Achttien van de 43 geven aan dat dit niet nodig is, de rest van de agrariërs maakt het niet uit.

Vrijwel alle bedrijven willen de vervangende grond concentreren. Slechts bij 3 bedrijven, waarvan er 2 geheel in de Blauwe Stad liggen, is aangegeven dat de vervangende grond niet geconcentreerd hoeft te worden.

4.4 Wensen omtrent landinrichting

De voorkeur voor een type landinrichting gaat bij 25 van de 44 agrariërs die hun bedrijf voortzetten uit naar de meer vrijwillige vorm van landinrichting met minder subsidiemogelijkheden (tabel 15). Veertien bedrijven geven de voorkeur aan een minder vrijwillige vorm van landinrichting met uitgebreide subsidiemogelijkheden. Slechts 5 agrariërs gaven aan geen voorkeur voor een bepaalde vorm van landinrichting te hebben.

De meningen hierover verschillen duidelijk tussen de agrariërs. Naarmate de van de agrariërs meer grond in de Blauwe Stad ligt, hebben zij een sterkere voorkeur voor landinrichting met uitgebreide subsidiemogelijkheden. Ook hebben van de agrariërs met alle grond in de Blauwe Stad vaker geen voorkeur voor een bepaalde vorm van landinrichting, mogelijk omdat zij toch hun bedrijf buiten de schil verplaatsen, en daarmee niet meer te maken hebben met een landinrichting die mogelijk in de schil gaat plaatsvinden.

Tabel 15 Aantal bedrijven naar wensen omtrent landinrichting per groep

	Minder vrijwillig met uitgebreide subsidie-mogelijkheden	Vrijwillige kavelruil met minder subsidiemogelijkheden	Geen voorkeur
Minder dan 50% van de grond	4	11	-
Meer dan 50% van de grond	-	9	1
100% van de grond	10	5	4
Totaal	14	25	5
	44		

Kijken we naar het bedrijfstype en de bedrijfsgrootte en de wensen met betrekking tot landinrichting, dan zien wij enkele opvallende uitkomsten (tabel 16). Slechts 2 van de 13 graasdierbedrijven kiest voor de minder vrijwillige vorm van landinrichting, tegen 7 van de 15 akkerbouwbedrijven en ruim 5 van de 8 overige bedrijven.

Bij de indeling van de bedrijven naar bedrijfsgrootte valt op de animo voor de minder vrijwillige vorm van landinrichting met uitgebreide subsidiemogelijkheden bij de kleine (<50 nge) en grote (>150 nge) bedrijven groter is dan voor de middengrote bedrijven.

Tabel 16 Wensen omtrent landinrichting naar bedrijfstype en bedrijfsgrootte

	Bedrijfstype			Bedrijfsgrootte		
	akkerbouw	graasdieren	overig	< 50 nge	50-150 nge	>150 nge
Minder vrijwillig met uitgebreide subsidiemogelijkheden	7	2	5	3	6	5
Vrijwillige kavelruil met minder subsidiemogelijkheden	14	8	2	4	15	5
Geen voorkeur	1	3	1	2	3	-

Literatuur

Stichting ter Ontwikkeling van de Blauwe Stad, i.v. *Van idee naar werkelijkheid*. Brochure in voorbereiding.

Niet- gepubliceerde bronnen

Vos, E., 1997. *Grondgebruikersinventarisatie Blauwe Stad. Arcinfo-bestand*. Wageningen, DLO-Staring Centrum.